

SON KOMİTACI

İSMAİL HAKKI TEKÇE

Hatıralar ve Belgeler

Dr. İsmail SAFİ

Eskiyeni Yayınları: 53

SON KOMİTACI
İSMAİL HAKKI TEKÇE

Hatıralar ve Belgeler

Dr. İsmail SAFİ

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Editör
Mehtap DOĞAN

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
Sözkesen Matbaacılık Tic. Ltd. Şti.
İvedik OSB Matbaacılar Sitesi
1518. Sokak No: 2/40 Yenimahalle/ANKARA
Tel: 0312.395 21 10 (Sertifika No: 13268)

1. Baskı: Şubat 2019

ISBN: 978-605-5978-62-4

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 Ulus-Altındağ/ANKARA
Tel: (0312) 310 08 60 (pbx) - Fax: (0312) 311 47 89
Web: www.eskiyeni.org • e-mail: fcr@fcr.com.tr

SON KOMİTACI

İSMAİL HAKKI TEKÇE

Hatıralar ve Belgeler

Dr. İsmail SAFİ

Ankara 2019

Dr. İsmail SAFİ

1968 yılında Rize’de doğdu. Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü’nden mezun oldu. Ankara Üniversitesi SBF Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Siyaset Bilimi Anabilim Dalı’nda yüksek lisans ve doktorasını tamamladı.

TOBB Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Avrasya Üniversitesi ve İstinye Üniversitesi’nde öğretim görevlisi olarak siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler dersleri verdi.

Adalet ve Kalkınma Partisi Kurucular Kurulu Üyesi, AK Parti Dış İlişkiler Başkan Yardımcılığı, Sosyal İşler Başkan Yardımcılığı, Merkez Disiplin Kurulu Üyeliği ve Genel Sekreter Yardımcılığı görevlerinde bulundu.

Adalet ve Kalkınma Partisi’nden 24. Dönem İstanbul Milletvekili seçildi.

TBMM Dışişleri Komisyonu üyeliği, NATOPA üyeliği ve Karadeniz Ekonomik İşbirliği Parlamenter Asamblesi (KEİPA) Türk Grubu Başkanlığına seçildi.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Güvenlik ve Dış Politikalar Kurulu Üyesidir.

Kızlarım Ayşe Hilal ve Elif Serra'ya...

Bana Ali Kemal'i ortadan kaldırma görevi verilmişti... Düşünün tek başıma aldığım bu görevi hayatım pahasına da olsa yapacaktım. Ama İstanbul gibi bir yerde Ali Kemal gibi Bâbı-ı âlinin gözbebeği Damat Ferit'in melanet arkadaşını ortadan kaldırdıktan sonra acaba İstanbul'dan sağ çıkabilecek miydim?

İşte bunu hiç düşünmemiştim. Belki tuhaf gelecek ama bizim için o zaman yalnız düşünülebilecek olan tek şey **üstlerden alınan emri körü körüne yapmak idi..** Ben bugünkü gençliğe Millî Mücadele'yi yaratanlarla ona destek olanların onlara bıraktığı bu aziz yurdu aynı düşüncenin etkisiyle yaşatıp yüceltmelerini beklerim...

Birçok sıkıntılı ve cefalı günler geçirdik, çok badireler atlattık; bu güzel ve eşsiz vatanımız için. Yaptıklarım bu yüce millet ve bu yüce vatana çok azdır. Bir şey yaptıysak ve hakkımız varsa binlerce defa helal olsun...

Mustafa Kemal Paşa'nın Sadık Yaveri
İsmail Hakkı TEKÇE
Emekli General

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ-----	13
GİRİŞ-----	17

BİRİNCİ BÖLÜM

KOMİTACILIK VE TÜRK DEVLET GELENEĞİNE SİRAYETİ-----	25
1. Komitacılık-----	27
1.1. Komita/Komitacılık Kavramı-----	27
1.2. Komitacılığın Kökenleri: Balkan/Makedonya Komitacılığı-----	29
1.3. Komitacılık ve Dış Güçler-----	33
1.4. Komitaların/Komitacılığın Amacı ve Yöntemi-----	36
1.5. Komitacılığın Örgütlenme Modeli: Komitalar ve Çeteler-----	39
1.5.1. Çete Yapılanmaları-----	39
1.5.2. Komita Yapılanmaları-----	43
1.5.2.1. Balkan Komitacılığında Rol Model: Bulgar Komitaları	43
1.5.2.1.1. <i>Santralistler/(Makedonya İç Devrim Örgütü)</i> -----	45
1.5.2.1.2. <i>Varhivistler (Yüksek Makedonya Komitesi)</i> -----	45
1.5.2.2. Diğer Ulusların Komitaları-----	46
1.5.2.2.1. <i>Etnik-i Eteryä</i> -----	46
1.5.2.2.2. <i>St. Sava Örgütü</i> -----	48
1.5.2.3. Komitaların Teşkilât Yapısı-----	49
1.5.2.3.1. <i>Komita Genel Merkezi</i> -----	49
1.5.2.3.2. <i>Komitaya Katılım</i> -----	51
1.5.2.3.3. <i>Gizlilik Politikası ve Fedailik</i> -----	53
1.5.2.3.4. <i>Komita Tüzükleri</i> -----	55
1.5.2.3.5. <i>Komitaların Finansal Kaynakları</i> -----	57
1.5.2.3.6. <i>İstihbarat ve Propaganda</i> -----	58
1.5.2.4. Balkan Komitacısı Profili-----	60
2. Türk Devlet Geleneğinde Komitacılık-----	62
2.1. Komitacı Örgütlenme Modelinin Uygulama Alanı: İttihat ve Terakki Cemiyeti-----	63
2.2. İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin Komitacılık Uygulamaları-----	66
2.3. Komitacı Çeteler-----	68
2.4. Fedai Örgütlenmesi: Teşkilât-ı Mahsusa-----	69
2.5. Fedailerin İkinci Örgütü: Karakol Cemiyeti-----	73
2.6. Millî Mücadele Yıllarında Komitacıların Yeni Örgütleri: P Teşkilâtı (Askerî Polis Teşkilâtı) ve Mim Mim (MM) Grubu-----	78
2.7. Son Komitacı Topluluk: Huzur-u Mutat Zevat-----	80
2.8. Türk Komitacılarının Özellikleri-----	83

İKİNCİ BÖLÜM

İSMAİL HAKKI TEKÇE VE KOMİTACI FAALİYETLERİ-----	91
1. Komitacının Nev'i Şahsına Münhasır Yaşam Tarzı -----	93
1.1. Ailesi ve Eğitim Hayatı -----	93
1.2. İsmail Hakkı Bey'in Kişilik Özellikleri -----	96
1.2.1. Sert, Disiplinli ve Kuralcı Bir Kişilik -----	96
1.2.2. Komitacıların Asabi Karakteri ve Kendine Hâkim Olamayan Bir Kişilik-----	97
1.3. Sporcusu ve Spora Düşkün Bir Komitacı -----	105
1.3.1. Komitacının Sert Karakteriyle Birleşen Bir Kulüp: Muhafızgücü-----	108
1.3.2. Komitacı Zihniyetin Spora Yansıması -----	110
2. İsmail Hakkı Tekçe'nin Askerî Yaşamı ve Komitacı Faaliyetleri -----	113
2.1. Millî Mücadele Öncesi İsmail Hakkı Bey'in Askerî Faaliyetleri -	113
2.2. Millî Mücadele Yıllarındaki Faaliyetleri ve Komitacı Eylemleri -	114
2.2.1. Hart İsyanı'nın Bastırılması -----	115
2.2.2. İlk Komitacı Faaliyeti: Trabzon Valisi Mehmet Galip Bey'in Etkisiz Hale Getirilmesi -----	117
2.2.3. Gizli Görev: Mustafa Kemal Paşa'nın Komitacı Muhafız Talebi ve Ankara Yolculuğu-----	123
2.2.4. Komitacı Faaliyet: Eski Dâhiliye Nazırı ve Gazeteci Ali Kemal'e Suikast Girişimi -----	127
2.2.5. Ankara'ya Geçiş ve Refakat Subaylığı Görevi -----	132
2.2.6. Büyük Millet Meclisi Muhafız Taburu'nun Kuruluşu -----	134
2.2.7. İnönü Muharebelerinde Meclis Muhafız Taburu ve İsmail Hakkı Bey -----	141
2.2.8. Kütahya - Eskişehir Bozgunu ve İsmail Hakkı Bey -----	147
2.2.9. Sakarya Muharebelerinde Meclis Muhafız Taburu-----	150
2.2.10. Komitacı Faaliyet: Yahya Kâhya'nın Susturulması -----	154
2.2.11. Büyük Taarruzda Meclis Muhafız Taburu-----	165
2.3. Millî Mücadele Sonrası Faaliyetleri -----	170
2.3.1. Komitacı Faaliyet: Ali Şükrü Cinayeti ve Topal Osman'ın Ortadan Kaldırılması -----	170
2.3.2. Cumhuriyet'in İlanı ve İsmail Hakkı Tekçe-----	182
2.3.3. Komitacı Eylemlerin Önemli İsmi ve İsmail Hakkı Tekçe'nin Komutanı Halit Paşa Cinayeti -----	183
2.3.4. Dersim Hareketinde Muhafız Alayı -----	188
2.3.5. Atatürk'ün Vefatı ve Fedai Zabitan/Refakat Subaylığının Son Bulması -----	192
2.3.6. Günümüze Kadar Muhafız Alayı ve İsmail Hakkı Tekçe --	194
3. Komitacı Eylemlerin Ardından Sakin Bir Yaşam ve Komitacılığın Sonu	196

SONUÇ -----	203
KAYNAKÇA-----	205
EKLER: TEKÇE HATIRATI -----	213
EK I: İSMAİL HAKKI TEKÇE'NİN GAZETELERDE NEŞREDİLEN ANILARI-----	215
EK II: "BENİM ATAM İMAN VE İNSANLIK ABİDESİYDİ."-----	301
EK III: TÜMGENERAL İSMAİL HAKKI TEKÇE ANLATIYOR:-----	305
EK IV: HAYATIMIN EN MESUT ANI-----	307
BELGELER -----	313
Belge I: İsmail Hakkı Tekçe'nin İstanbul/Üsküdar Nüfus Müdürlüğü'ndeki Nüfus Kayıt Örneği -----	315
Belge II: Terceme-i Hal Kâğıdı, Aile Adresleri ve Taltifleri -----	316
Belge III: Nüfus Kâğıdı Örneği -----	320
Belge IV: Emeklilik Belgeleri-----	321
Belge V: Tekçe'nin El Yazısı ile Muhafız Alayı'nın Kuruluş Hikâyesi	322
Belge VI: TBMM'ne Terfileri Hakkında Verdiği Şikâyet Dilekçesi ---	323
Belge VII: İstikbâl Gazetesi'nde Yahya Kâhya Cinayeti Haberi: Soğuksu Suikastı ve Masum Kurbanları-----	325
Belge VIII: Trabzon'daki İttihatçıların Listesi "Tahkikat Raporu'ndan Bir Bölüm".-----	326
Belge IX: Topal Osman- Ali Şükrü Cinayeti ile İlgili Basında Çıkan Haberler -----	328
Belge X: Halit Paşa'nın Ölümünün Basına Yansımaları -----	332
Belge XI: 12 Aralık 1934 Tarihinde Dâhiliye Vekâletinin Polis Memurlarının Görev Başında İken Selam Vermek Zorunda Olmadıklarına Dair Ankara Valiliğine Gönderdiği Tebligatı -----	333
Belge XII: Ankara Emniyet Müdürlüğü'nün İsmail Hakkı Bey'e "Polislerin Vazife Başındayken Selam Vermemelerini Emrettiğine" Dair Yazısı-----	334
Belge XIII: Ankara Emniyet Müdürü'nün İsmail Hakkı Bey'in Polis Memurunu Darp Olayını Vilayet Makamına Bildirmesi -----	335
Belge XIV: Ankara Valisi'nin İsmail Hakkı Tekçe'yi Dâhiliye Vekili Şükrü Kaya'ya Şikâyet Etmesi -----	337
Belge VX: Dâhiliye Vekili Darp Vakiasını Başbakan İsmet İnönü'ye Aktarıyor -----	338
Belge XVI: Polis Memuru Basri'nin Aldığı Darp Raporu -----	339
Belge XVII: Emniyet Müdürlüğü I. Şube Müdürü Sıtkı'nın Darp ile İlgili Raporu-----	341
Belge XVIII: Görgü Şahidi Polisi Memuru Hüseyin'in İfadesi -----	342
Belge XIX: Raporun Orijinal Halleri -----	343

BİYOGRAFİLER -----	345
Ali Sami Sabit (Karaman) -----	347
Ali Şükrü Bey -----	347
Ebubekir Hâzım Tepeyran -----	349
Halit Bey (Karsıalan) -----	350
Kâzım Karabekir Paşa -----	352
Kuşçubaşı Eşref (Sencer) -----	353
Mehmet Galip Bey (Gönç) -----	355
Rüştü Paşa (Dadaş Rüştü/Rüştü Soydan) -----	357
Süleyman Askeri -----	357
Topal Osman Ağa -----	358
Yahya Kâhya (Karaosmanoğlu) -----	360
Yenibahçeli Şükrü (Oğuz) -----	361
RESİMLER -----	365
DİZİN -----	371

ÖN SÖZ

Komitacılık, Türk siyasal hayatının önemli tartışma konularından birisidir. 20. Yüzyıldan itibaren siyasal iktidar-muhalefet ilişkilerinde karşılıklı suçlama unsurlarından birisi olan komitacı gelenek Balkanlar'dan Türk devlet geleneğine sirayet etmiş bir kavramdır. Siyasal iktidarların karşısında yer alanları yani muhalifleri toleransla değil de hasmane bir tutumla karşılaması, çok ağır ve sert ithamlarla suçlaması; muhalif unsurları gözaltında tutma, takip etme gibi tedhiş ve yıldırma siyasetine maruz bırakmaları, hatta bazen siyasal suikastlara bile başvurmaları, kısaca hukuk dışı yöntemlerle muhalefeti tasfiye etmeleri komitacılık olarak adlandırılmıştır. Bu eylemleri gerçekleştirenlere de değişik isimler kullanmakla beraber genelde komitacı denmiştir.

Türk siyasal hayatında İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin siyasal iktidar yarışına girmesiyle birlikte gündeme gelen komitacılık, bundan sonra sistematik bir biçimde uygulanmaya başlanmış ve Cumhuriyet sonrası dönemde de demokratikleşme tartışmalarının önemli mevzularından birisi olmuştur. Türk siyasal hayatında ne zaman hukuk sisteminin dışına çıkılsa, bir siyasî kişilik saldırıya uğrasa, ne zaman bir cepheleşme olsa, yalan ve ayak oyunları olsa hepsi komitacılık olarak nitelendirilmiştir. Kısacası Türk siyasal literatürüne komitacılık olarak yerleşen sistem dışı faaliyetler ya da hükümet dışı tasfiyeler İttihatçıların siyasal hayatımıza bıraktığı kötü bir devlet geleneğidir. Osmanlı Devleti zamanında komitacılar olarak adlandırılan bu geleneğin kadroları, Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte 'Huzur-u Mutat Zevat' olarak adlandırılmışlar, eski komitacıların sistem dışı faaliyetlerini devam ettirmişlerdir. Bu geleneğin son temsilcisi de Meclis Muhafız Birliği'nin kurucusu General İsmail Hakkı Tekçe'dir. Yaşamının 18 yılını Atatürk'ün yanında geçirmiş olan İsmail Hakkı Bey, 23 Nisan 1920'de, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılmasından beş gün önce refakat zabiti ola-

rak Halit Bey tarafından resmen Atatürk'ün emrine verilmiş, Muhafız Alayı'nın çekirdeği olan muhafız takımını kurmuş ve Atatürk son nefesini verinceye kadar yanında kalmıştır. 18 yıl Atatürk'ün yanında kalan İsmail Hakkı Tekçe Atatürk'ün nezdinde saygın ve değerli bir mevkiye sahip olmuştur. Üstelik Atatürk tarafından daima kollarını ve diğer askerlerden adeta ayrı tutulmuştur. Fakat Atatürk'ün ölümünden sonra itibar kaybına uğramıştır.

İsmail Hakkı Tekçe iyi bir asker olmasının yanında iyi bir de komitacıdır. Kendisine biçilen komitacı rolünü âyıklıya oynamıştır. Gerek cephe de olsun gerekse cephe gerisinde olsun verilen bütün görevleri başarı ile tamamlamıştır. Mustafa Kemal Paşa'nın yanında göreve başladıktan sonra ondan başka üst tanımamış, sorgusuz sualsiz onun emirlerini yerine getirmiş ve kendisine duyulan güvene hâlel getirmemiştir.

Türkçe kaynaklara başvurulduğunda komitacılık ve komitacılar biyografileri hakkında henüz derli toplu akademik çalışmaların olmadığı görülebilir. Bir elin parmaklarını geçmeyecek çalışmalar da hatıratların ötesine geçememiştir. Bu çalışmanın öncelikli amacı bu alandaki eksikliği gidermektir. Türk siyasal hayatında komitacılık olarak yer edinen kavramdan hareketle Türk devlet geleneğindeki komitacı eylemlerin nitelikleri ortaya koyulmaya çalışılmış ve komitacı geleneğinin son temsilcisi İsmail Hakkı Tekçe'nin hayatı ve faaliyetleri incelenmiştir. Ayrıca Tekçe'nin faaliyetlerinden hareketle komitacılığın nitelikleri belirlenmiş, komitacı profili çizilmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın ortaya çıkma hikâyesine gelince, çalışmaya başlama fikri değerli araştırmacı yazar İsmail Hacifettahoğlu'na aittir. Hacifettahoğlu, 2012 yılında çalışmanın ilk ivmesini vermiş, başlangıç için gerekli doküman ve bilgi aktarımını sağlamıştır. Bu yüzden ilk teşekkürü İsmail Hacifettahoğlu hak etmektedir. Bunun yanında çalışmanın hazırlanmasında gerek elindeki belgeleri benimle paylaşması gerekse çeviri yazılardaki yardımlarından dolayı değerli dostum İsmail Akbal'a sonsuz teşekkür ediyorum. Ayrıca yardımlarını esirgemeyen değerli akademisyenler Mehmet Vural ve Ahmet Gedik'e de teşekkürü borç bilirim. Elbette her araştırmacının en büyük destekçisi

eşidir. Bu yüzden çalışmalarımındaki manevi dayanağım, sevgili eşim Tuba, kızlarım Ayşe Hilal ve Elif Serra'ya sabrı ve desteği için minnettarım.

Bu çalışma, yaklaşık olarak altı yıl süren titiz bir çalışmanın sonucunda meydana gelmesine rağmen, mutlaka birtakım eksiklikleri bünyesinde taşıyacaktır. Bu eksikliklerin daha sonraki araştırmalarımla ve bu konu üzerinde çalışacak olan diğer araştırmacıların çalışmalarıyla doldurulacağına hiç şüphem yoktur. Araştırmanın öncelikli amacı bu alanda bir başlangıç olmak, bir kapı açmaktır.

Dileğim, bu çalışmanın alanla ilgili siyasi tarih çalışmalarına öncülük etmesi, araştırmacılara bir başlangıç olması, bir kapı açmasıdır. Eğer bunu bir nebze başarabilirsem kendimi mutlu hissedeceğim.

İsmail Safi
Ankara, Şubat 2019